

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Pszichológiai Intézet

PÁZMÁNY *1635*
— alapítva —

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

Tel: 061/235 3030

Intézményi azonosító: FI79633

Opponensi vélemény Király Ildikó „Curiosity and social interpretative schemas: their role in cognitive functioning” című MTA Doktori munkájáról

A doktori mű új szemszögből vizsgálja az ismeretek elsajátításának folyamatát a fejlődés során. A megismerő folyamatok társas kontextusának hangsúlyozásán túl, általános célként tűzi ki annak igazolását, hogy a megismerést generatív modellek segítik.

A doktori mű bevezetője kitűnő áttekintést ad a megismerés fejlődési perspektívájáról és annak szakirodalmi történetéről, szinte tankönyvi részletességgel. Véleményem szerint ez az első fejezet is önálló publikációt érdemelne. A tézispontok leírása rendkívül pontosan megfogalmazott, megalapozottan leszűkített, megválaszolható szakmai kérdéseket tartalmaz. Négy nagy témakörbe összerendezett 17, nemzetközileg is magas színvonalú empirikus tanulmány hivatott a tézisek igazolására. Mindezek megvitatására az utolsó fejezetben kerül sor, ahol összefoglalást kapunk az említett generatív modellekről, arról, hogy milyen helyzetekben aktiválódnak, illetve, hogy a tézispontok egyenként miben járultak hozzá ezen modellek megértéséhez, megismeréséhez.

A dolgozat karizmatikus módon győzi meg az olvasót arról, hogy az ember társas mivolta nem pusztán a társadalomtudományok örök témája, de ha az emberi tudás kialakulását szeretnénk megérteni, teljes mértékig megkerülhetetlen tény. Ezzel nehéz is lenne vitatkozni, különösen e kitűnő doktori mű, illetve a szerző eddigi elkötelezett, kreatív és magas színvonalú munkájának fényében. Mint a doktori mű bírálója inkább arra szeretnék vállalkozni, hogy olyan kérdéseket tegyek fel, melyek esetleg tovább gazdagítják ezt az ötletgazdag, izgalmas és inspiráló empirikus vizsgálódást. Kérdéseimet két témakörben fogalmaztam meg:

1. A tudatelmélet és a tükröneuronok egyaránt a személyes élmények „első” és „harmadik” személyének összekapcsolását valósítják meg. A tudományos leírások szerint jellemzőik nagyban hasonlítanak. Akkor aktiválódnak, amikor cselekedeteink és érzelmeink egy másik személlyel közvetlen összefüggésben vannak. A tükröneuronokkal kapcsolatban humán értelemben is sokan úgy gondolják, hogy ezek segítségével szimulálni tudjuk mások cselekedeteit, érzelmeit (pl. Rizolatti és mtsi. cikke, TICS, 2004, 8(9):396-403). Agyterületek, mint például az insula vagy az amygdala szerepet játszhatnak abban, hogy mindez megtörténjen (pl. Nat. Neurosci. 2000, 3:1077-1078). A kérdésem egyrészt az, hogy a jelölt milyen összefüggést lát a tükröneuronok kurrens humán értelmezése és az utánzásos tanulás általa bemutatott változatai között, másrészt, hogy van-e olyan neurális korrelátuma az általa tárgyalt jelenségeknek, amelyeket érdemes lenne megemlíteni.

2. Az epizodikus és szemantikus emlékezeti rendszerek fejlődési disszociációjának gondolata kifejezetten izgalmas. Ez is egy olyan terület azonban, ahol mind az állatmodellek alapján gyanítható, mind a humán neurális korrelátumok jelentőséggel bírhatnak. Ez fontos lehet egyrészt a háttérben álló funkcionális architektúra megértése tekintetében (lásd pl. Memory, 2017, 25(4):450-466), másrészt a klinikai implikációk miatt (pl. J Neuropsychol, 2017, doi: 10.1111/jnp.12141). A kérdésem pedig arra vonatkozik, hogy a jelölt látja a két emlékezeti rendszer fejlődési eltéréseinek neurális háttérét a mai szakirodalom fényében.

Összefoglalva, véleményem szerint Király Ildikó nagydoktori műve nemzetközileg is kiemelkedő színvonalat képvisel. A műben bemutatott eredmények nem csak a fejlődépszichológia, de a személyiségpszichológia és az elmefilozófia területein is számos új gondolatot, empirikus eredményt mutatnak be. A disszertációban bemutatott eredményeket hitelesnek vélem.

Mindezek alapján javaslom a nyilvános vita kitűzését.

Budapest, 2019. január 24.

Kovács Ilona
az MTA doktora